

# Bölüm 11

## KANSER VE Palyatİf Bakım

İlgün ÖZEN ÇINAR<sup>1</sup>

Rahime YÖNTEM<sup>2</sup>

### GİRİŞ

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kanser, tanı ve ölüm oranı yüksek önemli bir sağlık sorunudur.<sup>(1)</sup> Kanser hastaları fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal sorunlarla baş etmek durumunda kalmaktadır. Kanserli hastaların yaşam kalitesini artırmak, hastalık ve tedavi sürecinde gerek ailelere gerekse hastalara destekleyici yaklaşım sağlamak gerekir.<sup>(2)</sup> Bu hastaların tanı aşamasından tedavi süreci boyunca sorunlarına ve yaşam kalitelerine odaklı verilmesi gereken sağlık hizmeti yaklaşımı içinde palyatif bakım da olmalıdır.<sup>(3)</sup> Kanser her evresinde verilmesi gereken palyatif bakım hizmetine özellikle hastalığın ilerleyen evrelerinde gereksinim daha çok artar.<sup>(4)</sup> Palyatif bakım, bir ekip hizmeti şeklinde hastalarla birlikte yakınlarına da sunulmalıdır. Çünkü hastalara bakım veren aile üyeleri hastalığın semptomlarını yönetmekte sıkıntı yaşarlar. <sup>(5)</sup> Dünyada gelişmiş ülkelerde planlı olarak yürütülen palyatif bakım hizmetinin Ülkemizde de yaygınlaştırılması ve sağlık personellerinin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle bu hizmetin sunumunda ekip üyeleri içinde hemşireler önemli bir yer tutar.

Hemşire bakım verici, eğitici, danışman ve palyatif bakım rollerinin yürütücüsüdür.<sup>(6)</sup> Hemşirelerin palyatif bakım konusunda teorik ve uygulama içeren eğitimle sertifika alması ve bu alanda özelleşmesi önemlidir.<sup>(7)</sup> Kanser hastalarına palyatif bakım, fiziksel, psikolojik, sosyal, kültürel, manevi, yaşam sonu bakım yaklaşımını içeren bütüncül bir bakış açısı ile sunulmalıdır.<sup>(3,8)</sup>

### KANSER EPİDEMİYOLOJİSİ

Kanser dünya genelinde giderek artan bir sağlık problemidir. Dünyada kardiyovasküler hastalıklardan sonra ikinci ölüm nedenidir.<sup>(4)</sup> Globacan 2018'e göre; yeni kanser tanısı alan sayısı 18.1 milyon, kanser nedeniyle hayatını kaybeden

<sup>1</sup> Dr. Öğretim Üyesi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, iocinarau.edu.tr

<sup>2</sup> Yüksek Lisan Öğrencisi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği, rahimeyontem15@gmail.com

(7,14) Tıbbi ve hemşirelik uzmanlığı içerisinde olan palyatif bakım; tüm toplumda en savunmasız kişi olan ağır kanser hastalarına bütüncül bakım sağlamaya özen gösterir.<sup>(43)</sup>

## SONUÇ

Kanser, dünyada ve ülkemizde insidansı ve mortalitesinin giderek artan halk sağlığı sorunudur. Kronik hastalıklar içinde yer alan kanser hastaları bir çok semptom yaşamakta ve komplikasyonlarla karşılaşmaktadır. Kanser tanısı konulduğu andan itibaren özellikle ilerleyen evrelerde palyatif bakım desteği hem hastaların hem de yakınlarının yaşam kalitelerinin artmasını sağlayacaktır. Palyatif bakım gereksinimi kanser hastaları için oldukça önemlidir. Ekip hizmeti içinde sunulması gereken Palyatif bakım hizmetinde hemşire oldukça önemlidir. Sonuç olarak bu makale ile kanserin önemi, palyatif bakım yaklaşımı, hasta yakınlarına destek verilmesi ve hemşirelerin katkısı konusunda bilgilendirme yapılarak kanserde Palyatif bakım gereksinimi vurgulanmıştır.

## KAYNAKLAR

1. Bray F, Ferlay J, Soerjomataram I. et al. Global Cancer Statistics 2018: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries. *Ca Cancer J Clin* 2018; 68: 394–424. doi: 10.3322/caac.21492.
2. Kabalak AA, Öztürk H, Çağıl H. Yaşam Sonu Bakım Organizasyonu; Palyatif Bakım. *Yoğun Bakım Dergisi* 2013;11(2): 56-70.
3. Gültekin M, Özgül N, Olcayto E. ve ark. Türkiye’de palyatif bakım hizmetlerinin mevcut durumu. *Türk Jinekolojik Onkoloji Dergisi* 2010;1:1-6.
4. WHO (2019) Cancer 2019. (03.04.2019 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cancer>, adresinden ulaşılmıştır.).
5. Güçlü Y.A., Can H., Sezik H.A., Kurnaz M.A., Bulut Ü. Assessment of the signs of anxiety and depression in relatives giving care to cancer patients hospitalized in the palliative care service. *Family Practice and Palliative Care* 2018; 3(2): 98-101.
6. Özçelik H, Fadiloğlu Ç, Karabulut B. ve ark. Kanser Hastasının Palyatif Bakımında Vaka Yönetimine Dayalı Multidisipliner Bakım Protokolü. *Ağrı* 2014; 26(2): 47-56.
7. Terzioğlu F, Uslu Sahan F, Boztepe H. Palliative Care to the Cancer Patient: Turkish Nurses’ Perspectives. *Journal of Palliative Care & Medicine* 2015; 1-5. Doi:10.4172/2165-7386.1000S5004
8. Ferrell B. National Consensus Project Clinical Practice Guidelines for Quality Palliative Care: Implications for Oncology Nursing *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing* 2019; 6(2): 151-153. Doi: 10.4103/apjon.apjon\_75\_18
9. The Lanset. GLOBOCAN 2018: counting the toll of cancer. *Editorial Cross Mark* 2018; 392: 985. doi: 10.1016/S0140-6736(18)32252-9
10. T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Türkiye Kanser İstatistikleri 2013.pdf. Ankara, 2016.
11. Globacan (2018) New Global Cancer Data: GLOBOCAN 2018 (31.07.2019 tarihinde <https://www.uicc.org/new-global-cancer-data-globocan-2018> adresinden ulaşılmıştır).
12. Atagün Mİ, Balaban ÖD, Atagün Z. ve ark. Kronik hastalıklarda bakım veren yükü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2011; 3(3), 513-552. doi: 10.5455/cap.20110323

13. Sert H. Onkoloji hasta yakınlarında ortak bir sorun: Bakım yükü. Türkiye Klinikleri Journal of InternalMedicine Nursing-Special Topics, 2015; 1(2): 62-66.
14. Uğur Ö. Kanser hastasının semptom yönetimi. Türk Onkoloji Dergisi 2014; 29(3):125-135. doi: 10.5505/tjoncol.2014.1077
15. Aydoğan F, Uygun K. Kanser Hastalarında Palyatif Tedaviler. Klinik Gelişim 2011; 24: 4-9.
16. Kıvanç MM. Türkiye’de Palyatif Bakım Hizmetleri. HSP 2017; 4(2): 132-135.
17. WHO (1990). Cancer Pain Relief ans Palliative Care. Geneva, 1990. s.11-18.
18. Uslu FŞ, Terzioğlu F. Dünyada Ve Türkiye’de Palyatif Bakım Eğitimi ve Örgütlenmesi. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi 2015; 4(2): 81-90.
19. Michelson KN, Steinhorn DM. Pediatric End-of-Life Issues and Palliative Care. Clinical Pediatric Emergency Medicine 2007; 8(17): 212-219.
20. Sepúlveda C, Marlin A, Yoshida T. et al. Palliative Care: The World Health Organization’s Global Perspective. Journal of Pain and Symptom Management 2002; 24(2): 91-96. Doi: 10.1016/s0885-3924(02)00440-2
21. WHO (2002). Defination of Palliative Care. WHO. Geneva ( 31.07.2019 tarihinde <http://www.who.int/cancer/palliative/defination/en/> adresinden ulaşılmıştır).
22. World Health Organization internet sitesi (02.03.2019 tarihinde <https://www.who.int/ncds/management/palliative-are/introduction/en/> adresinden ulaşılmıştır).
23. Bruera E, Billings JA, Lupu D, et al. Academic Palliative Medicine Task Force of the American Academy of Hospice and Palliative Medicine. AAHPM position paper: requirements for the successful development of academic palliative care programs. J Pain Symptom Manage 2010; 39(4):743-55. Doi: 10.1016/j.jpainsymman.2010.02.001
24. Kabalak AA, Öztürk H, Erdem AT. Ve ark. Ulus Devlet Hastanesi’nde Kapsamlı Palyatif Bakım Merkezi Uygulaması. Çağdaş Tıp Dergisi 2012; 2(2): 122-126.
25. World Hospice and Palliative Care Day 2019 (03.04.2019 tarihinde <http://www.thewhpc.org/> adresinden ulaşılmıştır).
26. National Consensus Project 2013. Clinical practice guidelines for quality palliative care (3rd ed.) Pittsburgh, PA: National Consensus Project for Quality Palliative Care. doi:<http://www.nationalconceconsensusproject.org/guideline.pdf>
27. Akçakaya A. Palyatif Bakım ve Hospis El Kitapçığı. Uluslararası Katılımlı Palyatif Bakım ve Hospis Kongresi, İstanbul, 2018: 7-123.
28. Gregurek R, Braš M, Đorđević V. et al. Psychological of Problems of Patients With Cancer. Psichiatria Danubina, 2010; 22 (2): 227-230.
29. Kroenke K, John, SA, Theobald. et al. Somaticsymptoms in cancer patient strajectory over 12 months and impact on functional status and disability. Supportive Care in Cancer, 2013; 21, 765-773. doi: 10.1007/s00520-012-1578-5.
30. Yürüyen M, Tevetoğlu İÖ, Tekmen Y. ve ark. Palyatif Bakım Hastalarında Klinik Özellikler ve Prognostik Faktörler. Konuralp Tıp Dergisi 2018; 10(1): 74-80.
31. Leadbeater M. The Role Of A Community Palliative Care Specialist Nurse Team İn Caring For People With Metastatic Breast Cancer. International Journal of Palliative Nursing 2013; 19(2): 93-97. Doi: 10.12968/ijpn.2013.19.2.93
32. Worldwide Palliative Care Alliance. (2014). Global atlas on palliative care at the end of life (03.04.2019 tarihinde <http://www.thewhpc.org/resources/global-atlas-on-end-of-life-care> adresinden ulaşılmıştır).
33. Sun V, Grant M, Koczywas M. et al. Effectiveness of an Interdisciplinary Palliative Care Intervention for Family Caregivers in Lung Cancer. Cancer 2015; 6: 3737-3745.
34. Kaya N, Bolol N, Ülgen S. Ve ark. Kanserli Bireyin Bakımından Sorumlu Yakınlarının Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Faktörler. Clin Exp Health Sci. 2018; 8: 25-35. Doi: 10.5152/clinexphalt-hsci.2017.422

35. Michael A, Weitzner, MD, Susan C. Et al. Family Caregiver Quality of Life: Differences Between Curative and Palliative Cancer Treatment Settings. *Family Caregiver Quality of Life* 1999; 17(6): 418-428. Doi: 10.1016/s0885-3924(99)00014-7
36. Hudson PA. Critical Review of Supportive Interventions for Family Caregivers of Patients with Palliative-Stage Cancer. *Journal of Psychosocial Oncology* 2008; 22(4): 77-92. Doi: 10.1300/J077v22n04\_05
37. Mellon S. Comparisons between cancer survivors and family members on meaning of the illness and family quality of life. *Oncol Nurs Forum* 2002; 29(7): 1117-1125. Doi: 10.1188/02.ONF.1117-1125
38. A Position Statement from American Nursing Leaders. *Advanced Practice Nurses Role in Palliative Care*, 2002; 3-7.
39. Schulman-Green D, Feder GS. Integrating Family Caregivers into Palliative Oncology Care Using the Self- and Family Management Approach. *Seminars in Oncology Nursing*, 2018; 34(3): 252-263. doi: 10.1016 / j.soncn.2018.06.006.
40. Dionne-Odom JN, Azuero A, Lyons KD. et al. Benefits of early versus delayed palliative care to informal family caregivers of patients with advanced cancer : outcomes From the ENABLE III randomized controlled trial. *J Clin Oncol*. 2015; 33(13):1446–1452.
41. Canadian Hospice Palliative Care Nursing Standards Of Practice 2014. file:///C:/Users/PC/Desktop/PALYATIF%20BAKIM/kanada'da%20palyatif%20bakim%20standartları.pdf.
42. Elçigil A. Palyatif Bakım Hemşireliği. *Gülhane Tıp Dergisi* 2012; 54: 329-334.
43. Malloy P, Takenouch S, Kim HS. et al. Providing Palliative Care Education: Showcasing Efforts of Asian Nurses. *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing* 2018; 5(1): 15-20. Doi: 10.4103/apjon.apjon\_55\_17